

Hemşirelik Öğrencilerinin Pandemi Sürecinde Uzaktan Tamamlanan Mesleki Bir Dersin Uygulama Telifisine İlişkin Görüşleri

Nursing Students' Views Towards the Compensatory Training of a Vocational Course Completed Remotely During the Pandemic Process

Nagihan İLASLAN, Ayşegül AÇIL, Selin KESKİN KIZILTEPE, Ayşe DEMİRAY

ÖZ

Çalışmada, pandemi sürecinde uzaktan tamamlanan mesleki bir dersin uygulama telifisine ilişkin hemşirelik öğrencilerinin görüşlerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Tanımlayıcı nitelikteki çalışma, bir devlet üniversitesinin hemşirelik bölümünde ikinci sınıf düzeyinde öğrenim görecektir 133 öğrenci ile gerçekleştirilmiştir. Çalışma verileri, iki haftada gerçekleştirilen uygulama telifisi sonrasında Tanımlayıcı Özellikler Formu ve Uygulama Telifisine İlişkin Görüş Formu kullanılarak çevrimiçi ortamda toplanmıştır. Verilerin analizinde tanımlayıcı istatistikler, Wilcoxon İşaretili Sıralar Testi ve Kruskal Wallis Testi kullanılmıştır. Anlamlılık düzeyi $p < 0,05$ kabul edilmiştir. Öğrencilerin genel olarak uygulama telifisinden memnun oldukları belirlenmiş olup, %39,1'i beceri uygulamalarını birebir yapabilmek için telifiye katıldığını belirtmiştir. Uygulama telifisi sonrasında öğrenciler büyük oranda kendilerini daha yeterli hissettiklerini, özgüvenlerinin arttığını ve programın daha iyi öğrenmede etkili olduğunu ifade etmişlerdir. Uygulama telifisi öncesi ve sonrası beceri uygulama yeterliliğine yönelik öğrencilerin subjektif değerlendirmeleri arasında farklılığın olduğu ($p < 0,05$) saptanmıştır. Öğrenciler uygulama telifisine ilişkin kendilerine daha fazla uygulama yapma olanağı sunulmasını önermişlerdir. Çalışmada mesleki derse yönelik gerçekleştirilen uygulama telifisine ilişkin olumlu sonuçlar ortaya çıkmıştır. Bu bulgular doğrultusunda pandemi döneminde uzaktan tamamlanan mesleki derslere yönelik alternatif uygulama olanaklarının planlanması önerilmektedir.

Anahtar Sözcükler: Beceri eğitimi, Hemşirelik öğrencisi, Hemşirelik eğitimi, Pandemi, Telif eğitimi

ABSTRACT

In the study, it was aimed to determine the views of nursing students about the compensatory training of a vocational course completed online during the pandemic process. The descriptive study was conducted with 133 students who will study in the second-year of the nursing department of a state university. The data were collected online using the Descriptive Characteristics Form and the Opinion Form on the Practice Compensation after the compensatory training completed within two weeks. Descriptive statistics, Wilcoxon Signed Rank Test and Kruskal Wallis Test were used for data analysis. It was determined that the students were generally satisfied with the compensatory

İlaslan N., Açıl A., Keskin Kızıltepe S., & Demiray A., (2022). Hemşirelik öğrencilerinin pandemi sürecinde uzaktan tamamlanan mesleki bir dersin uygulama telifisine ilişkin görüşleri. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi/Journal of Higher Education and Science*, 12(2), 436-444. <https://doi.org/10.5961/higheredusci.1103917>

Nagihan İLASLAN (✉)

ORCID ID: 0000-0001-7895-040X

Düzce Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Düzce, Türkiye
Düzce University, Faculty of Health Sciences, Nursing Department, Düzce, Turkey
nagihan-bitik@windowslive.com

Ayşegül AÇIL

ORCID ID: 0000-0003-4330-8921

Düzce Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Düzce, Türkiye
Düzce University, Faculty of Health Sciences, Nursing Department, Düzce, Turkey

Geliş Tarihi/Received : 15.04.2022

Kabul Tarihi/Accepted : 08.08.2022

Selin KESKİN KIZILTEPE

ORCID ID: 0000-0001-8848-6575

Düzce Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü,
Düzce, Türkiye

*Düzce University, Faculty of Health Sciences, Nursing Department,
Düzce, Turkey*

Ayşe DEMİRAY

ORCID ID: 0000-0003-3100-9115

Düzce Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü,
Düzce, Türkiye

*Düzce University, Faculty of Health Sciences, Nursing Department,
Düzce, Turkey*

Bu eser "Creative Commons Atıf-GayriTicari-4.0 Uluslararası Lisansı" ile lisanslanmıştır.

training, and 39.1% of them stated that they participated in the compensatory training in order to practice skills one-on-one. After the compensatory training, the students stated that they felt more competent, their self-confidence increased, and the compensatory training was effective for learning. It was determined that there was a difference ($p<0.05$) between the students' subjective evaluations of skill proficiency before and after compensatory training. Students suggested that more opportunities to practice should be offered for them. In the study, positive results have emerged regarding the compensatory training for the vocational course. It is recommended to plan alternative practice opportunities for vocational courses completed remotely during the pandemic period.

Keywords: Compensatory training, Nursing education, Nursing student, Pandemic, Psychomotor skills

GİRİŞ

Değişen sağlık bakım gereksinimleri doğrultusunda birey, aile, topluluk ve toplum düzeyinde insana bütüncül bakım verecek yetkin hemşirelere ihtiyaç duyulmaktadır (Liu & Aunguroch, 2018; Njie-Carr, Ludeman, Lee, Dordunoo, Trocky, & Jenkins, 2017). Sahip olunan yetkinlikler bakım kalitesi ile doğrudan ilişkilidir ve hemşirelik disiplinine özgü teknik ya da teknik olmayan becerilerin ustalikle gerçekleştirilmesi gerekmektedir (Church, 2016; Muraraneza & Mtshali, 2018).

2019 yılının sonu itibari ile yaşamımızı derinden etkilemeye devam eden COVID-19 (Koronavirüs hastalığı-2019) pandemisi ise uygulamalı bir alan olan hemşirelik eğitiminde büyük bir sorunu karşımıza çıkarmıştır. Hastalığı kontrol altında tutabilmek için alınan önlemler, klinik uygulamaların ertelenmesine ya da gerçekleştirilememesine neden olarak öğrenci ve eğitmeni, akranlar arası, öğrenci ve hasta/sağlıklı birey arasındaki etkileşimi azaltmıştır (Barton, Murray, & Spurlock, 2020; Konrad, Fitzgerald, & Deckers, 2020; Lazenby, et al., 2020). Öğrencilerin uygulamalarında kullanacakları teorik bilgi kazanımları da sınırlı bir süre ve içerik doğrultusunda yapılandırılarak yeterli etkileşim imkânı olmayan çevrimiçi ortamlara taşınmıştır (Wittenberg, Goldsmith, Chen, Prince-Paul, & Capper, 2021). Bu durum, eğitim sürecinde sahip olunması gereken yeterliliklerin kazanımını zorlaştırarak, beklenen nitelikte hemşirelerin yetiştirilmesini olumsuz etkilemektedir (Lazenby, et al., 2020). Hemşirelik eğitiminde yeterliliklerin bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlarda aşamalı bir şekilde kazanılabildiği bilinmektedir (Diab & Elgahsh, 2020). Pandemi döneminde özellikle birinci sınıf düzeyindeki öğrenciler uygulamalı mesleki derslerini çevrimiçi ortamda tamamlamışlardır. Bu durum öğrencilerin üst sınıflara geçtiklerinde kullanacakları temel bilgi ve becerileri edinmelerini zorlaştırmaktadır (Diab & Elgahsh, 2020). Dolayısıyla, eğitim sürecini bütününe etkileyecek bu olumsuz duruma yönelik alternatif çözüm önerileri geliştirilmesi gerekmektedir. Bu çözüm önerileri arasında ise, gerekli pandemi önlemleri alınarak özellikle uygulamalı mesleki derslere yönelik telafi eğitimlerinin düzenlenmesi dikkat çekmektedir (HEMED, 2021). Öğrencilere temel hemşirelik becerilerinin öğretildiği mesleki derse yönelik gerçekleştirilecek telafi programları, hemşirelik öğrencilerinin temel beceri yeterliliği kazanmalarına fırsat sağlayacak ve üst sınıflarda edinmeleri beklenen mesleki becerilerin öğrenimine zemin hazırlayacaktır.

Bu noktadan hareketle, çalışma 2020-2021 eğitim öğretim yılı bahar döneminde tamamı uzaktan tamamlanan Hemşirelik

Esasları Dersi'nin uygulama boyutuna yönelik yapılandırılan uygulama telafisine ilişkin öğrencilerin görüşlerini ortaya koymayı amaçlamaktadır.

YÖNTEM

Araştırmanın Tipi

Araştırma tanımlayıcı tiptedir.

Araştırmanın Yapıldığı Yer ve Zaman

Araştırma 2021-2022 eğitim öğretim yılı güz dönemi başlamadan iki hafta önce bir devlet üniversitesinin hemşirelik beceri laboratuvarında gerçekleştirilmiştir.

Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırma evrenini, 2021-2022 eğitim öğretim yılı güz döneminde bir devlet üniversitesinin sağlık bilimleri fakültesi hemşirelik bölümünde birinci sınıf öğrenimini tamamlamış, ikinci sınıfta öğrenim göreceği olan 219 hemşirelik öğrencisi oluşturmuştur. Araştırmada herhangi bir örnekleme yöntemi kullanılmamış olup, uygulama telafisine katılan 141 öğrenci araştırma örneklemini oluşturmuştur (uygulama telafisine katılım oranı %64). Bu doğrultuda, araştırmaya katılmayı kabul eden ve veri toplama formunu eksiksiz dolduran 133 hemşirelik öğrencisi ile araştırma tamamlanmıştır.

Veri Toplama Araçları

Araştırma verileri, araştırmacılar tarafından literatür doğrultusunda oluşturulan Tanımlayıcı Özellikler Formu ve Uygulama Telafisine İlişkin Görüş Formu ile toplanmıştır.

Tanımlayıcı Özellikler Formu

Form; öğrencilerin yaşı, cinsiyeti, en son mezun oldukları okul türü, pandemi döneminde uzaktan eğitime erişmek için kullandıkları ekipmana yönelik oluşturulmuş 4 sorudan oluşmaktadır (Ağır, Gür, & Okçu, 2008; Taşkıran, Sarı, & Akbıyık, 2017; Yıldırım, Yıldırım, Çelik, & Karaman, 2014).

Uygulama Telafisine İlişkin Görüş Formu

Formda, öğrencilerin katıldıkları uygulama telafisinin etkinliğine ilişkin görüşlerini "çok iyi=9-10 puan", "iyi=7-8 puan", "orta=4-6" ve "kötü=1-3" seçeneklerini kullanarak ifade edebilecekleri 10 adet ifade ve birden fazla cevabı işaretleyebilecekleri 3 adet soru bulunmaktadır. Sorularda öğrencilerden uygulama telafisine katılmak isteme sebeplerini, telafinin olumlu ya da olumsuz yönlerini ve önerilerini aktarmaları beklenmiştir.

Ayrıca öğrencilerden uygulama telafisinde gerçekleştirdikleri arteriyel kan basıncı ölçümü, subkutan enjeksiyon uygulama, intramusküler enjeksiyon uygulama ve intravenöz sıvı verme becerileri açısından kendi yeterlilik düzeylerini 0-10 puan arasında subjektif olarak değerlendirmeleri istenmiştir. Form araştırmacılar tarafından literatür doğrultusunda oluşturulmuş olup, formun kapsam geçerliğinin sağlanması için araştırmacının yapıldığı üniversitede görevli 3 hemşirelik eğitimcisi tarafından alınmıştır (Ağır, et al., 2008; Mete & Uysal, 2010; Taşkıran, et al., 2017; Yıldırım, et al., 2014).

Veri Toplama Araçlarının Uygulanması

Çalışma 2020-2021 eğitim öğretim yılı bahar döneminde COVID-19 önlemleri kapsamında alınan kararlar doğrultusunda Hemşirelik Esasları Dersi'ni uzaktan eğitim aracılığı ile alarak ikinci sınıfa geçen öğrenciler ile gerçekleştirilmiştir. 2021-2022 eğitim öğretim yılı güz dönemi başlamadan iki hafta öncesinde, temel hemşirelik becerilerinin uygulamasına ilişkin uygulama telafisinin yapılacağı çalışmanın yapıldığı eğitim biriminin internet sayfasında duyurulmuştur. İlgili duyuruyu takiben telafiye katılmak isteyen öğrenciler isimlerini ilgili birime bildirmiş olup, uygulama telafisini gerçekleştirecek olan eğitimciler tarafından hangi uygulamanın hangi gün ve saat aralığında, hangi öğrencilerle yapılacağına ilişkin plan hazırlanmıştır.

Uygulama telafisi başlamadan önce hazırlanan plan öğrencilere gönderilmiş, telafisi yapılacak uygulamaların teorik bilgi içeriklerine ve uygulama videolarına yeniden hazırlanarak uygulamalara gelmeleri hatırlatılmıştır.

Gerçekleştirilen uygulamalar sırasında, tüm öğrenci ve eğitimcilerin pandemi önlemlerini alarak (maske takma, sosyal mesafeyi koruma, el hijyenini sağlama) laboratuvarında bulunmaları sağlanmış olup, ortamı havalandırmaya imkân sağlayacak şekilde uygulamaların zaman aralıkları yönetilmiştir.

Öğrenciler uygulama yapmadan önce ilgili becerinin demonstrasyonu eğitimci tarafından gerçekleştirilmiştir. Altı ve sekiz kişilik gruplarla laboratuvara alınan öğrenciler tüm becerileri en az bir kez (gerekirse tekrar uygulama şansı tanınarak) eğitimci gözetiminde, kısmi görev öğreticileri ya da maketler üzerinde gerçekleştirmiştir.

Uygulamaların tümü gerçekleştirildikten sonra, eğitimciler tarafından bir arama motoru uygulaması kullanılarak çevrimiçi ortama aktarılan veri toplama formlarına ulaşım bağlantısı öğrencilerle paylaşılmıştır. Bağlantı adresi öğrencilere e-posta ve mesaj yolu ile gönderilmiş ve 30 gün boyunca ulaşılabilir halde tutulmuştur.

Verilerin Değerlendirilmesi

Çevrimiçi ortama aktarılmış formlar aracılığı ile toplanan araştırma verilerinin analizi, veriler çevrimiçi ortamdan Statistical Package for Social Sciences 22.0 paket programına aktararak bilgisayar ortamında gerçekleştirilmiştir. Öğrencilerin yaşları ortalama ve standart sapma değerleri kullanılarak analiz edilmiş olup, diğer tanımlayıcı özellikleri, görüş formundaki ifadelere ve sorulara yönelik cevapları sayı ve yüzdeleriyle değerlendirilmiştir. Öğrencilerin becerilere yönelik yeterliliklerine ver-

dikleri puanlar ortalama, standart sapma, medyan, minimum ve maksimum değerleri ile sunulmuştur. Verilerin normalite analizine Kolmogorov-Smirnov testi ile bakılmıştır. Öğrencilerin uygulama telafisinden önce ve sonra beceri yeterliliklerine yönelik verdikleri puanlar arasındaki karşılaştırmada verilerin normal dağılım göstermemesi nedeniyle Kruskal Wallis Testi ve Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi kullanılmıştır. Anlamlılık düzeyi $p < 0,05$ olarak kabul edilmiştir.

Araştırmanın Etik Yönü

Araştırmanın gerçekleştirilebilmesi için araştırmanın yapıldığı üniversitenin Hemşirelik Bölüm Başkanlığı'ndan yazılı izin ve Düzce Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etik Kurulu'ndan etik onay (karar sayısı: 2020/268) alınmıştır. Veri toplama araçlarının giriş sayfasında öğrencilere bilgilendirilmiş onam sayfası sunulmuş, onam sayfasında öğrencilere çalışmanın amacı, çalışmaya katılmanın gönüllülük esasına dayandığı ve tüm kişisel verilerin gizli tutulacağı hakkında açıklama yapılmıştır.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Zaman, eğitimci ve öğrenci sayısı göz önünde bulundurularak gerçekleştirilen uygulama telafisi kapsamında 4 temel hemşirelik becerisine yer verilmiştir. Pandemi koşulları hemşirelik eğitiminin uzaktan gerçekleştirilmesine ve telafi programlarının uygulanmasına sebep olmuştur. Telafi programlarına yönelik hemşirelik öğrencilerinin görüşlerini değerlendiren geçerli ve güvenilir ölçme araçları bulunmamaktadır. Dolayısıyla verilerin toplanmasında araştırmacılar tarafından oluşturulan veri toplama formları kullanılmıştır.

BULGULAR

Araştırma verileri analiz edildiğinde, uygulama telafisine katılan öğrencilerin yaş ortalaması $19,77 \pm 0,89$ olup, öğrencilerin %78,2'i (n=104) kadın, %76,7'si (n=102) Anadolu ve fen lisesi mezunudur. Öğrencilerin uzaktan eğitim derslerine erişimde kullandıkları ekipmana bakıldığında ise %65,4'ünün (n=87) bilgisayar kullandığı belirlenmiştir. (Tablo 1)

Öğrencilerin katıldıkları uygulama telafisinin etkinliğine yönelik "çok iyi=9-10 puan", "iyi=7-8 puan", "orta=4-6" ve "kötü=1-3" seçenekleri ile aktardıkları görüşler incelendiğinde, yüksek düzeyde çok iyi olarak değerlendirilen ilk üç ifadenin sırasıyla "Uygulamayı kendimin yapması daha iyi öğrenmemde etkili oldu" (%81,2), "Uygulamayı kendim yaptıktan sonra kendimi daha yeterli hissettim" (%63,9) ve "Becerileri maket üzerinde uygulamak uygulamayı gerçekleştirmeye yönelik özgüvenimi artırdı" (%49,6) olduğu dikkat çekmektedir. Öğrencilerin ifadelerinin tümüne yönelik yaptıkları değerlendirmelerin dağılımı Tablo 2'de sunulmuştur.

Uygulama telafisine yönelik öğrencilerin görüşleri incelendiğinde; öğrencilerin %39,1 düzeyinde uzaktan eğitim sürecinde öğrendikleri temel becerilerin uygulamalarını birebir yapabilmek için programa katılım sağladıkları belirlenmiştir. Öğrencilerin uygulama telafisine yönelik olumlu görüşlerine bakıldığında; telafinin öğrencilerin öğrendiklerini pekiştirmele-ri sağlama %19,4 düzeyinde en sık belirtilen görüş olmuştur. Aktarılan öneriler arasında ise, %35,3 düzeyi ile en sık ifade

Tablo 1: Çalışmaya Katılan Öğrencilerin Tanımlayıcı Özellikleri (n=133)

Değişkenler	X±SD		
Yaş	19.77±0.89		
		n*	%**
Cinsiyet	Kadın	104	78,2
	Erkek	29	21,8
En son mezun olduğu okul	Anadolu ve fen lisesi	102	76,7
	Sağlık meslek lisesi	8	6
	Düz lise	8	6
Uzaktan eğitim derslerine erişimde kullandıkları ekipman	Bilgisayar	87	65,4
	Telefon	43	32,3
	Tablet	3	2,3

*n: Sayı, **%: Yüzde.

Tablo 2: Öğrencilerin Uygulama Telifine Yönelik İfadelere Verdikleri Cevapların Dağılımı (n=133)

Uygulama telifine yönelik ifadeler		n*	%**
Teorik eğitim telifi programında uygulamaları gerçekleştirmemi kolaylaştırdı.	Çok iyi	39	29,3
	İyi	56	42,1
	Orta	27	20,3
	Kötü	11	8,3
Teorik eğitimde gösterilen videolar uygulamaları gerçekleştirmemi kolaylaştırdı.	Çok iyi	43	32,3
	İyi	48	36,1
	Orta	32	24,1
	Kötü	10	7,5
Uygulama öncesi demonstrasyon yapılması uygulamayı öğrenmemde yararlı oldu.	Çok iyi	60	45,1
	İyi	38	28,6
	Orta	30	22,6
	Kötü	5	3,8
Uygulama öncesi uygulamaya ilişkin izlediğim videolar uygulamayı öğrenmemde yararlı oldu.	Çok iyi	61	45,9
	İyi	43	32,3
	Orta	24	18,0
	Kötü	5	3,8
Uygulamayı kendimin yapması daha iyi öğrenmemde etkili oldu.	Çok iyi	108	81,2
	İyi	19	14,3
	Orta	5	3,8
	Kötü	1	,8
Uygulamayı kendim yaptıktan sonra kendimi daha yeterli hissettim.	Çok iyi	85	63,9
	İyi	39	29,3
	Orta	7	5,3
	Kötü	2	1,5
Uygulamalarda bana ayrılan süre yeterliydi.	Çok iyi	47	35,3
	İyi	28	21,1
	Orta	45	33,8
	Kötü	13	9,8
Klinikte bu becerileri uygulayabileceğimi düşünüyorum.	Çok iyi	38	28,6
	İyi	44	33,1
	Orta	40	30,1
	Kötü	11	8,3
Telif eğitiminden memnun kaldım.	Çok iyi	45	33,8
	İyi	41	30,8
	Orta	36	27,1
	Kötü	11	8,3
Becerileri maket üzerinde uygulamak uygulamayı gerçekleştirmeye yönelik özgüvenimi artırdı.	Çok iyi	66	49,6
	İyi	40	30,1
	Orta	23	17,3
	Kötü	4	3,0

*N: Sayı, **%: Yüzde.

TARTIŞMA

edilen önerinin daha fazla uygulama yapma olanağı sağlanması olduğu dikkat çekmektedir (Tablo 3).

Öğrencilerin uygulama telafisi kapsamında gerçekleştirdikleri temel beceriler konusunda eğitim öncesi ve sonrası beceri yeterliliklerine yönelik yaptıkları subjektif değerlendirmeler incelendiğinde, tüm beceriler için uygulama telafisi sonrası puanların daha yüksek olduğu ve aralarındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu tespit edilmiştir ($p < 0.05$) (Tablo 4).

Çalışma kapsamında, öğrencilerin uygulama telafisi sonrası beceri yeterliliklerine yönelik yaptıkları subjektif değerlendirme puanları ile uygulama telafisine ilişkin ifadelerle verdikleri cevaplar karşılaştırılmıştır. Bu doğrultuda, öğrencilerin kendilerine verdikleri puanlar ile ifadelerin tümü arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmıştır (Tablo 5).

Çalışma sonucunda, öğrencilerin büyük çoğunluğunun uygulamalı mesleki derse yönelik düzenlenen uygulama telafisine uzaktan eğitim sürecinde yapamadıkları beceri uygulamalarını gerçekleştirebilmek için katılmak istediği belirlenmiştir (Tablo 3). Çalışma kapsamında uygulama telafisi gerçekleştirilen temel dersin birinci sınıf hemşirelik öğrencilerinin eğitim süreçlerinin başında yer alması, öğrencilerin ileride kaliteli bir hemşirelik bakımı sunabilmeleri için güçlü bir mesleki bilgi ve beceri yeterliliği kazanmalarına destek sağlamaktadır (Sheikha-boumasoudi, Bagheri, Hosseini, Ashouri, & Elahi, 2018). Hemşirelikte Eğitim Derneği (HEMED) (2021) tarafından Türkiye'nin tüm coğrafi bölgelerinden 28 hemşirelik eğitim kurumunda öğrenim gören öğrencilerle yapılan çalıştay raporu incelen-

Tablo 3: Öğrencilerin Uygulama Telafisine Yönelik Görüşleri (n=133)

Öğrencilerin uygulama telafisine ilişkin görüşleri		n**	%***
*Öğrencilerin uygulama telafisine katılmayı neden istediği	Eksikliklerimi tamamlayabilmek için	40	30,1
	Konuları daha iyi kavrayabilmek için	35	26,3
	Uzaktan eğitimin verimli olmadığını düşündüğüm için	17	12,8
	Uygulamaları kendim yapabilmek için	52	39,1
*Öğrencilerin uygulama telafisine yönelik olumlu görüşleri	Mesleğimde yeterli olabilmek için	10	7,5
	Küçük gruplar hâlinde yapılması daha iyi öğrenmemizi sağladı.	15	11,3
	Öğretim elemanlarının ilgisi yeterliydi.	8	6,0
	Maket üzerinde birebir uygulama fırsatı sunuldu.	20	15,0
	Açıklayıcı, öğretici ve verimli oldu.	25	18,8
	Öğrendiklerimizin pekiştirilmesini sağladı.	26	19,4
	Birden fazla deneme fırsatı sunuldu.	24	18,0
Kendime güvenim arttı.	5	3,8	
Gördüğümüz uygulamaların daha kalıcı olduğunu düşünüyorum.	10	7,5	
*Öğrencilerin uygulama telafisine ilişkin önerileri	Her uygulamayı daha fazla deneme imkânı sağlanması	26	20,0
	Konuların daha detaylı olmasının sağlanması	23	17,3
	Daha fazla uygulama yapma olanağı sağlanması	47	35,3
	Uygulamalara daha uzun süre ayrılması	15	11,3

*Birden fazla yanıt verilmiştir, **n: Sayı, ***%: Yüzde.

Tablo 4: Öğrencilerin Uygulama Telafisi Öncesi ve Sonrası Puanlarının Karşılaştırılması (n=133)

Konular	Telafi öncesi Ort± S.S Med (Min-Maks)	Telafi Sonrası Ort± S.S Med (Min-Maks)	Test değeri
Yaşam bulguları	4.32±2.19 4 (1-10)	7.32±1.84 8 (1-10)	p<0.001 Z=9.087
SC uygulama	3.74±2.32 3 (1-10)	7.54±1.80 8 (1-10)	p<0.001 Z=9.548
IM uygulama	3.89±2.44 4 (1-10)	7.55±1.79 8 (1-10)	p<0.001 Z=9.259
IV uygulama	3.62±2.51 3 (1-10)	7.32±1.91 8 (1-10)	p<0.001 Z=9.132
Toplam Puan	15.56±8.77 15 (4-40)	29.72±6.77 31 (4-40)	p<0.001 Z=9.603

Z: Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi, Ort: Ortalama, S.S: Standart Sapma, Med: Medyan, Min: Minimum, Maks: Maksimum.

Tablo 5: Öğrencilerin Uygulama Sonrası Puanları İle Uygulama Telifine Yönelik İfadelere Verilen Cevaplarının Karşılaştırılması (n=133)

Uygulama telifine yönelik sorular		Telafi Sonrası Ort± S.S Med (Min-Maks)
1-Teorik eğitim uygulamaları gerçekleştirmemi kolaylaştırdı.	Çok iyi	32,56±5,85 33 (22-40)
	İyi	30,07±4,47 31 (18-36)
	Orta	27,78±6,67 29 (8-40)
	Kötü	22,64±12,31 20 (4-40)
	Test Değeri	p=0,004 X²=13,112
2-Teorik eğitimde gösterilen videolar uygulamaları gerçekleştirmemi kolaylaştırdı.	Çok iyi	32,53±5,68 33 (22-40)
	İyi	30,56±4,42 32 (18-39)
	Orta	26,88±6,93 28 (8-40)
	Kötü	22,70±11,33 23 (4-40)
	Test Değeri	p<0,001 X²=18,227
3-Uygulama öncesi demonstrasyon yapılması uygulamayı öğrenmemde yararlı oldu.	Çok iyi	32,02±5,25 32 (20-40)
	İyi	29,92±4,46 31 (18-36)
	Orta	25,97±8,20 26 (8-40)
	Kötü	23,20±13,97 24 (4-40)
	Test Değeri	p=0,004 X²=13,274
4-Uygulama öncesi uygulamaya ilişkin izlediğim videolar uygulamayı öğrenmemde yararlı oldu.	Çok iyi	32,26±5,29 33 (20-40)
	İyi	29,88±4,00 30 (22-37)
	Orta	25,46±8,45 26 (8-40)
	Kötü	17,80±11,32 20 (4-32)
	Test Değeri	p<0,001 X²=22,097
5-Uygulamayı kendimin yapması daha iyi öğrenmemde etkili oldu.	Çok iyi	30,68±6,32 32 (8-40)
	İyi	28,37±4,87 28 (16-36)
	Orta	18,83±6,59 20 (4-22)
Test Değeri	p<0,001 X²=17,952	

Tablo 5: Devam

Uygulama telafisine yönelik sorular		Telafi Sonrası Ort± S.S Med (Min-Maks)
6-Uygulamayı kendim yaptıktan sonra kendimi daha yeterli hissettim.	Çok iyi	31,72±6,17 33 (9-40)
	İyi	27,89±4,45 29 (16-34)
	Orta	18,78±8,30 20 (4-28)
	Test Değeri	p<0,001 $\chi^2=30,429$
7-Uygulamalarda bana ayrılan süre yeterliydi.	Çok iyi	33,89±4,99 34 (22-40)
	İyi	30,07±4,35 31 (18-38)
	Orta	27,82±5,40 28 (9-37)
	Kötü	20,46±9,17 20 (4-33)
Test Değeri	p<0,001 $\chi^2=39,861$	
8-Klinikte bu becerileri uygulayabileceğimi düşünüyorum	Çok iyi	33,97±6,57 36 (8-40)
	İyi	30,70±4,00 32 (22-40)
	Orta	27,85±4,44 28 (18-36)
	Kötü	17,91±7,66 19 (4-29)
Test Değeri	p<0,001 $\chi^2=47,309$	
9-Telafi eğitiminden memnun kaldım.	Çok iyi	33,56±5,11 33 (22-40)
	İyi	30,63±4,94 32 (22-40)
	Orta	27,78±5,06 29 (9-34)
	Kötü	17,82±8,40 18 (4-35)
Test Değeri	p<0,001 $\chi^2=37,186$	
10-Becerileri maket üzerinde uygulamak uygulamayı gerçekleştirmeye yönelik özgüvenimi artırdı.	Çok iyi	32,59±5,91 33 (12-40)
	İyi	29,25±4,64 29 (9-36)
	Orta	24,22±6,07 24 (8-33)
	Kötü	18,75±11,47 20 (4-32)
Test Değeri	p<0,001 $\chi^2=36,948$	

χ^2 : Kruskal Wallis Testi, **Ort**: ortalama, **S.s**: standart Sapma, **Med**: Medyan, **Min**: Minimum, **Maks**: Maksimum.

diğinde, hemşirelik öğrencilerinin özellikle mesleki derslerin uygulamalarına yönelik sıkıştırılmış sürelerde uygulama programlarının düzenlenmesini istedikleri görülmektedir. Yapılan diğer çalışmalarda da özellikle ertelenen ya da iptal edilen klinik veya laboratuvar uygulamalarına yönelik alternatif çözüm önerilerinin geliştirilmesi gerektiği belirtilmektedir (Michel, et al., 2021; Vatan, Avdal, Yağcan, & Şanlı, 2020; Yancey, 2020). Dolayısıyla, çalışma kapsamında gerçekleştirilen uygulama tafafisi, pandemi dönemi devam ederken hem öğrenci hem de eğitimciler için gerekli pandemi önlemlerinin alınabildiği ve öğrencilere gerçekçi bir ortamda uygulama yapma fırsatı sunduğu için klinik uygulamaların bir kısmının yerine kullanılacak çözüm önerilerinden biri olabilir.

Çalışmada, öğrenciler uygulama tafafisinden genel olarak memnun olduklarını, öğrenilenleri pekiştirmeyi sağladığını, daha iyi öğrenmelerine katkı sağladığını, uygulamaları gerçekleştirdikten sonra kendilerini daha yeterli hissettiklerini, öz güvenlerinin arttığını bildirmişlerdir (Tablo 2). Uygulama tafafisi sonrası öğrenciler kendi beceri yeterliliklerini telafi öncesine göre daha yüksek düzeyde değerlendirmişler ve uygulama tafafisinde gerçekleştirdikleri becerileri klinik uygulama ortamında uygulayabileceklerini bildirmişlerdir (Tablo 4 ve Tablo 5). Ayrıca öğrenciler kendilerine daha fazla uygulama olanağı sunulmasını önermişlerdir (Tablo 3). Bu sonucun, hemşirelik uygulamalarında kullanılan teknik becerilerin yaparak öğrenmeye dayanan yapısından kaynaklandığı düşünülmektedir. Hemşirelik uygulamaları teknik ve teknik olmayan becerilerin kanıtı dayalı bir temelde bütünleştirilmesini gerektirmektedir (McInnes, Halcomb, Huckel, & Ashley, 2019). Dolayısıyla hemşirelik eğitiminin başında temel ve uygulamalı mesleki bir dersi alan öğrenciler çevrimiçi ortamda kendilerine aktarılan teorik içeriği ve bu içeriğin psikomotor beceriler içerisinde nasıl kullanılacağını kavrayamamış olabilir. Bu sonucu destekler nitelikte, Kürtüncü & Kurt (2020) tarafından gerçekleştirilen çalışmada, birinci sınıf hemşirelik öğrencilerinin diğer sınıflarda öğrenim gören öğrencilere kıyasla çevrimiçi dersleri takip etmekte daha yüksek oranda zorlandıkları ve derslerin verimliliği konusunda endişeli oldukları saptanmıştır. Yine Karaman, Çakmak, & Yerebakan (2021)'nin tüm hemşirelik öğrencileri ile yaptıkları ve örneklem grubunun %35'ini birinci sınıf öğrencilerinin oluşturduğu çalışmasında, öğrencilerin yarıdan fazlasının derslerin verimliliğinden endişe duydukları ve uygulamaya dayalı derslerin çevrimiçi verilmesinin yeterli olmadığı görüşünde birleştiği belirlenmiştir. Yapılan diğer çalışmalarda da benzer şekilde, uzaktan eğitimin hemşirelik öğrencilerinde akademik başarıda zorlanma ve stres yaşama gibi sonuçlara neden olduğu bildirilmektedir (Wallace, Schuler, Kaulback, Hunt, & Baker, 2021; Oducado & Estoque, 2021; Oducado & Soriano, 2021).

Pandemi döneminde genel olarak çevrimiçi gerçekleştirilen hemşirelik eğitimi konusunda yüksek düzeyde bir yetersizlik duygusu hissedilmesi noktasında eğitim kurumlarının ve eğitimcilerin çevrimiçi eğitime herhangi bir hazırlık süreci olmadan geçmeleri etkili olmuş olabileceği düşünülmektedir. Çünkü hızla uyum sağlamanın gerektiği bu süreçte kullanılan öğretim yöntem ve teknikleri oldukça sınırlı kalmış olup, hem eğitimci hem de öğrenci açısından mekânsal sınırın olmaması nedeniyle

çevrimiçi eğitim süreci günlük yaşam içinde kendine yer bulmaya çalışmıştır. Bu duruma ek olarak kurumların ve öğrencilerin ekonomik imkânları doğrultusunda kullanılacak teknik donanımlarda da yetersizlikler yaşanmıştır (Wallace, et al., 2021; Oducado & Estoque, 2021). Kalanlar (2022)'in uluslararası 60 hemşirelik okulunda görev yapan 30 hemşirelik eğitimcisi ile gerçekleştirdiği çalışma incelendiğinde, eğitimcilerin çevrimiçi eğitimi hemşirelik eğitiminin psikomotor alan yeterliliklerinin kazanımında yeterli görmedikleri, kurumlarındaki öğrencilerin sıklıkla klinik uygulama gerçekleştirememesi konusunda rahatsızlık duyduğu ve çevrimiçi simülasyon uygulamalarını yüz yüze uygulamalar kadar etkili bulmadıkları dikkat çekmektedir. Çalışma kapsamında gerçekleştirilen uygulama tafafisi ise öğrencilere çevrimiçi ortamda öğrendikleri teorik bilgileri hatırlayarak, gerçek malzemeler ile gerçekçi bir laboratuvar ortamında uygulama fırsatı sağlamıştır. Dolayısıyla öğrencilerin kendilerine sunulan yaparak öğrenme deneyimine yönelik ifade ettikleri görüşler, psikomotor yeterliliklerin kazanılması için gerçekçi ortamlarda yüz yüze uygulamalara olan gereksinimi bir kez daha gözler önüne sermiştir.

SONUÇLAR

Çalışmada, hemşirelik eğitimi sürecinde yer alan temel mesleki bir dersin pandemi koşullarında yapılamayan laboratuvar ve klinik alan uygulamalarına yönelik gerçekleştirilen uygulama tafafisine yönelik hemşirelik öğrencilerinin görüşlerinin oldukça olumlu olduğu saptanmıştır. Ayrıca öğrencilerin uygulama tafafisinde gerçekleştirdikleri psikomotor beceriler açısından kendilerini daha yeterli gördükleri ve kendilerine daha fazla uygulama yapma olanağı sunulmasını önerdikleri belirlenmiştir.

Çalışmadan elde edilen sonuçlar doğrultusunda, 2019 yılının sonundan itibaren hayatımızda olan COVID-19 pandemisinin hemşirelik eğitiminin özellikle laboratuvar ve klinik alan uygulamalarına olan olumsuz etkilerini azaltmak amacıyla temel hemşirelik derslerine yönelik telafi programlarının gerçekleştirilmesi önerilmektedir. Bu noktada, hemşirelik eğitiminde müfredatın yoğunluğu ve zaman sınırlaması göz önünde bulundurularak, telafi programlarının zamanı ve içeriği titizlikle planlanmalıdır. Konuya ilişkin alınan kararlarda öğrencilerin görüşlerine başvurulması ve öğrencilere kazandırılması hedeflenen yeterliliklerin göz önüne alınması yararlı olacaktır. Telafi programlarının etkisinin izlem çalışmaları ve karşılaştırmalı çalışmalar ile ölçülmesi, olası kriz dönemlerinde kullanılacak alternatiflere yönelik planlamaların uygulanması için yol gösterici olacaktır. Ayrıca hemşirelik eğitim kurumlarında beceri kartesi uygulamasının kullanılması, öğrencilerin gerçekleştirdikleri veya gözlemledikleri becerilerin takibinin yapılarak desteklenmesi gereken uygulamaların belirlenmesine olanak sağlayacaktır.

KAYNAKLAR

- Ağır, F., Gür, H., & Okçu, A. (2008). Uzaktan eğitime karşı tutum ölçeği geliştirmesine yönelik geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *E-Journal of New World Sciences Academy*, 3(2), 128-39.
- Barton, A. J., Murray, T. A., Spurlock, D. R. (2020). An open letter to members of the nursing education community. *Journal of Nursing Education*, 59(4), 183-183.

- Church, C. D. (2016). Defining competence in nursing and its relevance to quality care. *Journal of Nurses in Professional Development, 32*(5), 9-14.
- Diab, G. M. A. E. H., & Elgahsh, N. F. (2020). E-learning during COVID-19 pandemic: Obstacles faced nursing students and its effect on their attitudes while applying it. *American Journal of Nursing, 9*(4), 300-314.
- HEMED. (2021). Hemşirelik öğrencilerinin uzaktan eğitime yönelik görüşleri, <http://www.hemed.org.tr/hemsirelik-ogrencilerinin-uzaktan-egitime-yonelik-gorusleri> adresinden 14.03.2022 tarihinde erişilmiştir.
- Kalanlar, B. (2022). Nursing education in the pandemic: A cross-sectional international study. *Nurse Education Today, 108*, 105213.
- Karaman, F., Çakmak, S., & Yerebakan, A. N. (2021). Covid-19 pandemisinde hemşirelik öğrencilerinin eğitimi: uzaktan eğitim süreci ve etkileri. *İstanbul Gelişim Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi, 15*, 571-580.
- Konrad, S., Fitzgerald, A., & Deckers, C. (2020). Nursing fundamentals—supporting clinical competency online during the COVID-19 pandemic. *Teaching and Learning in Nursing, 16*(1), 53-56.
- Kürtüncü, M., & Kurt, A. (2020). COVID-19 pandemisi döneminde hemşirelik öğrencilerinin uzaktan eğitim konusunda yaşadıkları sorunlar. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi, 7*(5), 66-77.
- Lazenby, M., Chambers, S., Chyun, D., Davidson, P., Dithole, K., Norman, I., & Tlou, S. (2020). Clinical nursing and midwifery education in the pandemic age. *International Nursing Review, 67*(3), 323-325.
- Liu, Y., & Aunguroch, Y. (2018). Current literature review of registered nurses' competency in the global community. *Journal of Nursing Scholarship, 50*(2), 191-199.
- McInnes, S., Halcomb, E., Huckel, K., & Ashley, C. (2019). Experiences of registered nurses in a general practice-based new graduate program: A qualitative study. *Australian Journal of Rimary Health, 25*(4), 366-373.
- Mete, S., & Uysal, N. (2010). Hemşirelik mesleki beceri laboratuvarındaki psikomotor beceri eğitiminin öğrenci ve eğiticiler tarafından değerlendirilmesi. *Turkish Journal of Research & Development in Nursing, 12*(2), 28-38.
- Michel, A., Ryan, N., Mattheus, D., Knopf, A., Abuelezam, N. N., Stamp, K., ... & Fontenot, H. B. (2021). Undergraduate nursing students' perceptions on nursing education during the 2020 COVID-19 pandemic: A national sample. *Nursing Outlook, 69*(5), 903-912.
- Murarana, C., & Mtshali, G. N. (2018). Conceptualization of competency based curricula in pre-service nursing and midwifery education: A grounded theory approach. *Nurse Education in Practice, 28*, 175-181.
- Njie-Carr, V. P., Ludeman, E., Lee, M. C., Dordunoo, D., Trocky, N. M., & Jenkins, L. S. (2017). An integrative review of flipped classroom teaching models in nursing education. *Journal of Professional Nursing, 33*(2), 133-144.
- Oducado, R. M., & Estoque, H. (2021). Online learning in nursing education during the COVID-19 pandemic: Stress, satisfaction, and academic performance. *Journal of Nursing Practice, 4*(2), 143-153.
- Oducado, R. M. F., & Soriano, G. P. (2021). Shifting the education paradigm amid the COVID 19 pandemic: Nursing students' attitude to E learning. *Africa Journal of Nursing and Midwifery, 23*(1), 1-14.
- Sheikhaboumasoudi, R., Bagheri, M., Hosseini, S. A., Ashouri, E., & Elahi, N. (2018). Improving nursing students' learning outcomes in fundamentals of nursing course through combination of traditional and e-learning methods. *Iranian Journal of Nursing and Midwifery Research, 23*(3), 217-221.
- Taşkıran, N., Sarı, D., & Akbıyık, A. (2017). Hemşirelik öğrencilerinin ilaç dozu hesaplama becerileri konusundaki görüşleri ve ilaç uygulama hataları. *Ege Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi, 33*(1), 59-72.
- Vatan, F., Avdal, E. Ü., Yağcan, H., Şanlı, D. (2020). COVID-19 pandemisi ve hemşirelik eğitimi derneği faaliyetleri. *Koç Üniversitesi Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi, 17*(4), 369-373.
- Wallace, S., Schuler, M. S., Kaulback, M., Hunt, K., & Baker, M. (2021). Nursing student experiences of remote learning during the COVID-19 pandemic. *Nursing Forum, 56*(3), 612-618.
- Wittenberg, E., Goldsmith, J. V., Chen, C., Prince-Paul, M., & Capper, B. (2021). COVID 19-transformed nursing education and communication competency: Testing COMFORT educational resources. *Nurse Education Today, 107*, 105105.
- Yancey, N. R. (2020). Disrupting rhythms: nurse education and a pandemic. *Nursing Science Quarterly, 33*(4), 299-302.
- Yıldırım, S., Yıldırım, G., Çelik, E., & Karaman, S. (2014). Uzaktan eğitim öğrencilerinin uzaktan eğitime yönelik görüşleri: Bir ölçek geliştirme çalışması. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi, 3*(3), 365-370.